

A huszonöt-harminc év körüli fiatal nemzedékre vár a föladat, hogy kezébe vegye sorsának intézését. Ha lesz annyi ereje, hogy a levitézlett öregeket, akik szereplésükkel annyi kárt okoztak, a kuckóba kergeti, akkor lassan sok minden jobbra fordulhat. Ha nem lesz, akkor a bajmoki magyar kisebbségi életre is ráillik a költő mondása:

„Multadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény!”

Nem volt szándékom a fekélyeket a hízelgés szépségtapaszával betakarni. Sőt; a könnyebb eltávolíthatás céljából föltártam azokat.

(Vége)

A kisebbségi tanoncok helyzete

Kisebbségi helyzetünkkel csak akkor lehetünk teljesen tisztában, csak abban az esetben ítélni meg ezt a helyzetet világosan, ha valamennyi munkacsoportba tartozó magyar, gazdasági és kulturális helyzetét ismerjük. Ezért kell ismertetni az értelmiségi pályákon levő fiatalok helyzetén kívül a földmunkás, az ipari és kereskedőinas, az ipari és kereskedősegéd, valamint a gyárimunkás gazdasági és kulturális helyzetét is.

E munkacsoportokba tartozók gazdasági helyzete az utóbbi 15—20 év alatt rohamosan hanyatlott. A gazdasági válság természetesen még inkább súlyosbította a helyzetet. A termelési technika hatalmas fejlődése és a társadalmi rendszer visszamaradottsága közti ellentét — mely a világ gazdasági válságot előidézte — tömegesen szülte a munkanélkülieket, akiknek helyzete a lehető legsúlyosabb, habár a még dolgozóké sem fényes. Ez egyének kulturális igényeit csakis úgy ismerhetjük meg, ha ismerjük anyagi helyzetüket és ezen keresztül igyekszünk őket megérteni. A világválság nehéz problémáját sokan igyekeztek megoldani, de az eddigi kísérletek mind eredménytelenek voltak s a világválság megmaradt kísérleti problémának . . . Nem várhatunk valami idegen segílyre, helyzetünkön magunknak kell segíteni.

A dolgozók helyzetének ismertetésénél vegyük pl. az inasokat (iparos, kereskedő, gyári, stb. stb) Törvény szerint 14 év a legalacsonyabb kor a szerződésre. Figyeljük meg e fiúk eddigi életét és helyzetét. Egy kis százalékának meg volt a lehetősége, hogy elvégezzen négy elemén kívül négy alsó középosztályt, de a legtöbb csak négy elemet vagy még annyit sem végzett. Olvasni és nevért leírni talán mind tudja. Testileg a legtöbb gyöngye, kicsiny

— kivált a mostani háborús nemzedék, látszik nem ismerték a jólétet. Szellemileg — nevelés híján a legtöbb esetben — igen visszamaradottak, mivel a szülők nem tudtak nevelni, vagy rosszul neveltek. Sok esetben a szülők dolgoznak s így a gyerekből uccagyerek lesz, az uccán kapja a „nevelést.” Nagyon sok gyereket elemi iskola után kifutónak adnak, természetes, hogy mint ilyen, nem sok jót tanulhat és nem fejlődhet testileg, szellemileg kellően. A szülőknek, akik kisfiaikat így „állásba helyezik” bizonyosan szükségük van arra a 100—300 dinárig terjedő összegre, tehát emiatt őket nem terheli a teljes felelősség, ez már társadalmi szétzúllásra mutat. Ez a törvény kijátszása, mert így nem mint inasok, hanem mint kifutók mégis dolgoznak 14 éves koruk előtt és ezáltal fejlődésük gátlást szenved. Ily módon a gyerekek még egész fiatal korukban, a fejlődés legveszélyesebb korszakában is kénytelenek dolgozni s a ma problémáiba bekapcsolódní.

Ezt elősegíti sok esetben a nem magyar elemi vagy középiskola, a nem magyarokkal való barátkozás. Úgyszintén még kiskorukban rákapnak különböző rossz játéokra, főleg a futballra, amely olyanira elvakítja őket, hogy egyedüli beszédtemájukká és szórakozásukká válik. (Ugyanezt lehet tapasztalni „intellektueleknél” is.)

Kérdés milyen a szellemi világuk ezeknek a gyerekeknek?

Futball, mozi, esetleg ponyvaregény.

A futballra még kitérünk a továbbiakban. Mozinál a következő témájú darabok jönnek számításba: detektív, kalandos és cowboy film. Az ily filmek csakis rossz nevelő hatással lehetnek a gyermekek szellemi világára. Azok, akik olvasnak (nagyon kevesen vannak) szintén hasonló dolgokkal foglalkoznak: Nick Carter, Indiánus történetek stb. Ezeknek romboló hatása már régen megállapított tény.

Körülbelül így fest az inasnak ment fiú. Ilyen körülmények között él, ilyen szellemi életet.

Az inasév 3—4 évig tart. Van néhány szakma, melyben az inas helyzete, legalább is az anyagi, nem oly nehéz. A többség helyzetét megkíséreljük vázolni. Először is milyen a viszony a munkaadó és inas, illetve segédek és inas között. Azokban a szakmákban, ahol nem áll erős szakszervezet a munkások mögött, a gazda túlságosan kihasználja az inasgyereket. Naponta nem 8—10 órát, hanem 12—16 órát dolgoztat és nemcsak a szakmába tartozó munkát végezteti vele, hanem mindennemű más munkára is felhasználja, mint pl. vízfordás, favágás, gyerekjátéztatás, stb. Nem adja azt a fizetést, amelyet a törvény előír, vagy ha ad is, nevelésig kis összeget, 50—150 dinárt havonta, de azt is csak az utolsó inasévben. Ez e mai rendszer jellegzetessége. A legtöbb esetben semmiért is ütlegetli a gyereket, sokszor oly módon, ami a közép-korra emlékeztet. A gyerekek semmihez sincs joga, nem szabad véleményt nyilvánítania, mert mindezért „drágán meglakol”. A munkaadó és inas, vagy segéd és inas közötti viszonynak semmiféle demokratikus, sőt még emberi jellege sincsen. Az inasgyerekekben

nevelik azt a tudatot, hogy alacsonyabb emberszámba megy, hogy ez a viszony természetes és ennek így kell lennie! A mester-gazda ugyanezeket a „jogokat” ráruházta segédeire is, akik örömmel élnek ezekkel a jogokkal, mert így akarják visszaadni azokat az ütlegeteket, amiket ők inaskorukban az akkori segédektől kaptak.

Milyen az anyagi helyzete, azaz ellátása az inasoknak? Két eset áll fenn. Otthon, vagy mesterénél van ellátása. Ha otthon, akkor az első kérdés: milyen felfogásúak a szülők, milyen helyzetben élnek, hányan vannak, milyen a társaságuk stb.

A második fontos kérdés az otthonon kívüli társaság, a barátok, azok felfogása stb. Ez a kérdés már a pubertás kései éveiben és a nemi érettség kezdetében válik időszerűvé. Itt lenne szükség észszerű, komoly és igazi nevelésre, felvilágosításra, nehogy tévútra lépjenek, amit később már alig lehet orvosolni. E téren nemcsak az inasoknak hiányzik a tudományos felvilágosítás, hanem minden hasonló korban levőnek. Itt hiányzik tehát sok esetben a nevelés, a jó társaság és rendes ellátás.

Ha viszont az inas mesterénél van ellátáson, ott éri csak az igazi rossz sors. Rendszerint a mester a legvégsőig kihasználja, maradék ételekkel, hulladékokkal táplálja, valami kamrafélébe, padláson vagy konyhában ad hálóhelyet részére. Gyakran megtörténik, hogyha a gyerek enni kér, szidást és verést kap. Sok esetben a lealacsonyítás minden határon túl megy.

Vannak olyan mesterek is, akik fölvesznek egyszerre több inast is, (vagy kifutót, tisztviselőt, munkást) 1—3 hónapig terjedő ingyenes „próbaidőre” s amikor a próbaidő lejár, mint „nem megfelelőt” elbocsájtják őket. Ez a „szabadszerződés” egyoldalú kihasználása.

A női inas helyzete még rosszabb. Vannak olyan helyek ahol a női inast (kiszolgáló lány) egy feltétel mellett szerződtetik: a főnök úr vagy a vevők szobakulcsát el kell fogadni s a „meghívásra” meg kell őket látogatni. Ez a legnagyobb lealacsonyítás és mivel sok esetben e szegény lányok a legsúlyosabb anyagi kényszerűség miatt beleegyeznek a dologba, a legerkölcstelenebb helyzet áll elő. A fitú inasokat kétszeresen a női inasokat háromszorosan: társadalmilag és sexuálisan alacsonyítják le és használják ki.

Foglalkoztunk már a fiúk inasévek előtti szellemi világával. Ez a szakmatanulás ideje alatt sem változik meg lényegesen. A futball természetesen a legfontosabb szórakozás, amelyhez még egynéhány korlátozó multság (ivás, tánc, kártya, „udvarlás”) járul. Vajjon ily körülmények között lehet-e belőlük egészséges gondolkodású ember? Milyen szellemi felfogásuk van ezeknek a fiúknak? Kiket terhel a felelősség ezért? Elsősorban a társadalmi rendszert és utána a magyar fiúkért bennünket is, mert nem teszünk meg értük minden tőlünk telhetőt.

Milyen emberek lesznek ezekből a fiúkból? Testileg és szellemileg beteg, kihasználta, apatikus egyének. Csöcselék lesz belőlük,

tudatlan, ki mindenkinek hisz. Ezt nem szabad bevárunk. A baj ott kezdődik, hogy nincs egy oly mozgalom amely megmutatná a helyes utat, mely egybe ölelné a szétszórt falvak akaró embereit, támogatná, segítené s együtt érezne velük, együtt viselné a jó és rossz sorsot is. E támogatás következtében új lelkesedés, bizalom, erő buzdítaná őket a jobb és szebb cél elérése érdekében.

A szakszervezetek javíthatnának esetleg az inasok anyagi és kulturális helyzetén. De először: nincs szervezetük minden szakmában és ha lenne is kérdés, tennének-e komolyan valamit, másodszor: ez csak valamicskét könnyítene helyzetükön, jogaikat alig védené és csak minimálisan javítana anyagi állapotukon.

Az emberi lélek fejlődésében legfontosabb a nevelés. A nevelés jó és rossz oldala egyaránt megmarad és a későbbi életfelfogást irányítja. Az ember szellemi életét nevelése, ezt meg anyagi helyzete határozza meg; tehát ha egységes magyar iparosnemzedéket akarunk nevelni, úgy az anyagiak terén is kell értük valamit tenni.

Mi a teendő tehát? Minden városban és faluban össze kell hozni az összes dolgozó ifjakat (inas, kifutó, földmunkás stb.) egyesületbe s ott aztán kikutatni minden egyes esetet. Ahol szükséges testületileg kell fellépni, segíteni kell őket, a fiúkat csak tisztességes mesterekhez adni stb. stb. Természetesen a létjavítási módokat a vezetőknek részletesen meg kell tárgyalni. Esetleg közös konyhát és lakhelyet kell berendezni azok részére, akiket a szülők nem tudnak eltartani. Ez a dolog komoly munkát igényel, de ha egyszer ez az egyesület magába foglalja az egész helyi lakosságot mint tagokat és pártoló tagokat — akiket e célból az értelmiségi idősebb ifjaknak kellene megszervezni — akkor nem csak ennyit, de sokkalta többet el lehetne érni. Anyagilag ily módon oldhatnánk meg a dolgot. Most már nézzük a kérdés könnyebb oldalát, a kulturális ügyet. Az egyesületben összejönne a serdülő ifjúság. Előadásokat kellene tartani (népszerűen), megismertetni velük a tudományok minden ágát, magyar történelmet és irodalmat. Különösen társadalmi, gazdasági és orvosi előadások fontosak. Könyvtárat kell létesíteni és így megmenteni az ifjúságot a ponyvaregényektől és más modern szennyirodalomtól (Pittigrilli és a többiek). Ma pl. előfordul sokszor, hogy az olvasni vágyók alig tudnak más könyvhöz jutni mint Courts-Mahler, Crocker és hasonló regényekhez. Nincsenek könyvtáraik, ahonnan építőerejű és felvilágosító irodalmi termékeket kölcsönözhetnének. Rég letűnt írók romantikus meséi, még jobban eltávolítják őket korunk és életünk problémáitól s ennek következtében nehezebb a reális élet vérkeringésébe bekapcsolódnok. Csakis mai reális irodalmi termékek vezethetik kisebbségi ifjainkat az öntudatosodás és a helyzetfelismerés felé.

A nemi kérdés tekintetében fel kell a fiúkat világosítani, ami által meggátolhatjuk a nemi tudatlanságból származó későbbi zavarok (neuraszténia, nemi bajok) előidézését. A munkás ifjúság ily módon eljut oda, ahova ma nincs joga és lehetősége eljutni: a dolgozó

fiúk eljutnak az értelemhez, tudáshoz, az erkölcsös alkotó élethez. Miért ne élveznék ők is a műveltség áldásait hisz az nem csak egyeseké, kedvezőbb anyagi körülmények között élőké, hanem mindannyiunké. Tegyük róla, hogy a magyar fiúk megkapják azt ami minden embernek jár: öntudatos, erkölcsös, alkotó szellemű műveltséget. Ha akarunk valóban egy öntudatos és egyetemes munkát, az csak úgy fog gyümölcsözni, ha mi dolgozunk s az alapot megműveljük. Minden ember elveszéséért mi magunk vagyunk a felelősek.

Nem a jó termés eredményezi a jó földet, hanem a jó föld a jó termést. Ha fenn akarunk maradni, akkor nem néhány embert kell nevelni, hanem a tömeget, s főleg a fiatalokat. Rendes nevelést viszont csakis úgy adhatunk, ha anyagi helyzetükön javítunk. Ily módon kapunk egészséges gondolkozású magyar ifjakat. Nem a szellemünk határozza meg létünket, hanem társadalmi létünk társadalmi szellemünket, úgyszintén irányítja tudásunkat gondolatainkat, eszméinket.

Noviszád.

P. M.

A „Híd“ a jugoszláviai magyar fiatalok egyetemes szellemi közösségét hirdeti.

Minden öntudatos jugoszláviai magyar fiatalnak egyetlen tömörülési helye a „Híd“!

Olvasd és terjeszd a „Híd“-at!